Nisel il-Kliem

(Jorbot ma' "Leħen il-Malti", Għadd 191-193)

BAQAT: Din l-ewwel sura li jagħtiha Caruana jien qatt ma smajtha. Dejjem smajt it-tieni sura *baqqat*, li jagħtuha Falzon u Vassalli u li tfisser "għaqqad il-ħalib bit-tames", verb denominativ ta' *baqta* "ħalib magħqud bit-tames". Jingħad ukoll *tammas*. Dozy li ma kienx jaf il Kazimirsky jagħti l-verb *baqat* (*t* alveolari) bħala verb li jingħad il-Magħreb u li jinsab f'Pedro de Alcalà (Għarbi ta' Spanja), mill-Ispanjol *pegar* "to glue". Iżda f'Kazimirsky nsibu l-verb *baqat* (*t* frikativa) "pétrir", "mêler le fromage freche appelè iqt" (*t* alveolari). Barbera jfisser ħażin nisel il-verb Malti mill-verb *għaqqad* + *b*, prefiss fl-Għarbi tas-Sirja li qatt ma jidher fil-Malti.

BERBAQ : Dal-verb m'għandu xejn x'jaqsam mal-kelma Għarbija *barbaġ*, "sewer" fis-sens ta' "to pour down a drain or soakaway" kif ħaseb Dessoulavy. Għan-nisel sewwa qabbel il-verb Għarbi *bardaq*, Fr. étendre, u *tabardaqa* (2ni sura) "s'éparpiller, c'èst peut être le même verbe que le Syrien *badraja* (*d* frikativa) éparpiller, gaspiller son argent' (Landberg), verb kwadrilitteru maħruġ mit-trilitteru *badara* (*d* frikativa) li tfisser "to sow, to scatter" u *baddar* (2ni sura) "to squander, to waste" (Hava). Barbera ta nnisel sewwa meta ġieb il-Malti "dal Siriano volgare *badraqa*" li tfisser "dissipare, spendere prodigamente il suo avere", imma d-*d* Għarbija m'hix dik dentali kif ġiebha hu imma frikativa. Is-sura li jiena tajt minn Landberg tagħtina eżempju ta' metatesi u t-tibdil tal-konsonanti *d* ma' *b*. *Badraq* l-ewwel ma setgħet saret *bardaq*, bit-tqegħid tal-ħoss *r* qabel *d*. Il-ħoss *d* inbidel ma' *b* taħt l-influwenza ta' verbi kwadrilitteri fil-Malti bħal *żerżaq* u *tertaq* li ż-żewġ bażijiet tagħhom (*żer* + *żaq* u *ter* + *taq*) jibdew bl-istess ħoss.

BERFEL : Kif jaħsibha Barbera, dal-verb hu magħmul mill-verb *rafal* "to drag a skirt, to trail a garment" (Hava) bil-prefiss verbali *b* li jinsab fid-djalett tas-Sirja imma ma jinsabx fil-Malti. Il-verb Malti jidher maħruġ min-nom *berfir* "a purple cloth" (Falzon) li jaqbel mal-Għarbi *birfir* "purple, scarlet" mill-Grieg *porphyra*, mnejn ħarġet il-kelma Latina *porpura*, Taljan *porpora*, u Malti *porpra*. Il-bdil ta' l-ilħna likwidi *l* u *r* insibuh f'ħafna kliem ieħor. Hekk flok *pitrolju* jingħad *pitlorju*. Għalkemm Falzon jagħti *berfir*, fil-Malti jingħad aktar *berfil* jew aħjar *tberfil*.

BEŻLEK (jew *beżlaq*) : "To suck frequently" (Falzon). Jingħad ukoll għal meta tarbija tmeċlaq xofftejha meta tkun terda', għal xi ħadd meta jtajjar ir-riq hu u jitkellem jonkella jċappas ħalqu hu u jixrob xi ħaġa. Meta l-għaġin ikun idellek għax misjur ħafna ngħidulu għaġin *imbeżlaq*. Dessoulavy ma jagħtix dal-verb waqt li Barbera jnisslu minn *beżżula*, kelma li tinsab fl-Għarbi tal-Magħreb u fil-Malti. Imma din it-tifsira ma tgħidilniex kif żdiedet l-aħħar radikali. Jiena nfisser dal-verb bħala maħruġ min-nom *bżieq*, Għarbi *buża* :*q* bir-radikali *l* mdeffsa bejn it-tieni u t-tielet leħen tal-għerq biex turi għamil li jsir ta' sikwit.

Innota li *bezlek* jew *bezlaq* jingħad ukoll għal min ibeżżaq ħafna. F'das-sens *beżlek* jew *beżlaq* mela hu sinonmu talverb *beżżaq*, 2ni sura ta' *beżaq*. Għal xebh ma' verbi oħra kwadrilitteri maħruġin minn verbi trilitteri biż-żieda ta' radikali likwida qb. *xeblek*, mill-verb *X-B-K*, "To twine", Għarbi *xarbak*, minn *xabak* biż-żieda ta' leħen likwidu bejn l-ewwel u t-tieni għerq waqt li tagħna l-leħen likwidu jidħol bejn it-tieni u t-tielet għerq.

ĊAFLAS : "To make a mess scattering water about; also to work carelessly" (Caruana). Barbera jfisser il-verb Malti bħala taqsira ta' l-Isqalli *ciappa lassa* "jaqbad u jitlaq" li jingħad għal bniedem qluqi li ma jogħġbux l-istess xogħol, dejjem ibiddel. L-espressjoni Sqallija tinsab fil-Malti wkoll meta għal xi ħadd ngħidu hekk *jaqbad u jitlaq*. Imma l-espressjoni Sqallija mġebbda wisq u taqbel iżjed mal-Malti l-kelma Spanjola *chafelmejas*, "dauber" u "*chafeller*". "To batch, to bungle", "to mend clumsily". L-*s* tal-verb Malti tidher kontaminazzjoni tan-nom Spanjol *chafelmejas*. Għal kliem ieħor Spanjol li daħal fil-Malti qb. *ċkejken* (Sp. chequeno), *plejtu* (Sp. el pleite), *tontu* (Sp. *tonto*). Imma l-aħħar żewġ kelmiet jinsabu fl-Isqalli wkoll. Dessoulavy l-verb *ċaflas* ma jagħtihx.

ĊAHTUR : Pl. ċħatar. "An old unseemly person or thing" (Falzon); "qualificativo di spregio indicante una persona abietta, una cosa malfatta e senza pregio" (Caruana). Kelma li għadha ħajja u li jiena smajtha wżata l-Birgu fil-plural. Dessoulavy ma jagħtihiex. Barbera jnissilha mill-Għarbi *xaħtura* "barca, navicella nel volgare Siriano—senso figurativo e per estensione preso dalla Sicilia ove si dice per una donna vecchia o casa vecchia o per qualunque cosa sgangherata barcazza o varcazza". Imma għan-nisel sewwa qb. l-istess kelma Għarbija *xaħtura* "blustard" "snub" mal-verb *xaħtara* u *xuħtur* "old buck, silly fellow" (Hava).

(Fadal)